

**БІОЛОГІЧНА ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ
МОЛОДІ ДО БАТЬКІВСТВА**

Сердюк Л.П.

*Супрунівський навчально-виховний комплекс
Полтавської районної ради Полтавської області*

Логойда І.М.

*Гупалівська ЗОШ I-III ступенів Магдалинівської районної державної
адміністрації Дніпропетровської області*

Хілінська Т.В.

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка*

Для усвідомленого батьківства необхідно мати достатній рівень готовності, бо біологічна здатність бути батьком або матір'ю часто не збігається із психологічною готовністю. Майбутнім батькам і матерям бракує фізіолого-гігієнічних і психолого-педагогічних знань про основні закономірності розвитку і виховання дітей, про роль у цьому сім'ї, батьків.

У старшокласників провідне місце у структурі мотиваційної сфери займають мотиви пошуку сенсу власного життя. Тому материнство та батьківство, як життєва перспектива, може у цей період набувати ціннісно-сислового значення.

Психологічна підготовка формує спрямованість на іншу людину, розуміння її зовнішніх проявів і внутрішніх станів; ознайомлення учнів із психологічними основами дружби й кохання, морально-психологічного клімату в сім'ї, етапами досягнення подружньої сумісності, умовами гармонізації сімейних відносин; навчання розуміння психологічних відмінностей чоловіка і жінки, уміння враховувати їх у міжстатевому спілкуванні, готовності долати конфліктні ситуації у сім'ї [4, с. 22].

Підготовку до усвідомленого батьківства та материнства можна розглядати як комплекс виховних та освітніх впливів на підлітка, які спрямовані на оволодіння нормами поведінки, необхідної для створення міцної сім'ї і свідомого виховання дітей.

Психологічну підготовку жінки до материнства слід розглядати як цілеспрямований психологічний вплив на особистість, результатом якого є сформована готовність до народження та виховання дитини. На сформованість цієї готовності можуть впливати різноманітні психологічні фактори. Основними серед яких є: мотиваційні (прагнення

мати щасливу дитину та щасливу сім'ю, негативне ставлення до абортів, особливо першого); когнітивно-операційні, що зумовлюють володіння певним набором знань щодо особливостей перебігу вагітності, народження та виховання дитини, способів дій, умінь та навичок долати негативні емоційні стани, підтримувати позитивні емоції тощо; соціально-психологічні, що зумовлюють рівень зрілості комунікативної сфери особистості (здібності до комунікації, емпатійний характер стосунків зі своїми рідними, особливо жінками); психофізіологічні (запобігання тривалому стресу, що негативно впливає на жінку, депресивним емоційним станам) [3, с. 18].

Психологічна підготовка молодої жінки до майбутнього материнства – це спеціально організований, особистісно-орієнтований процес, спрямований на розвиток ціннісно-мотиваційного, інформаційно-пізнавального, емпатійного комунікативного та афективно-регулятивного компонентів готовності, наслідком якого є прийняття жінкою соціальної і психологічної ролі та функцій матері, формування специфічних операційних навичок, психологічної культури сімейного спілкування. Особливості психологічної підготовки жінки до народження та виховання дитини полягають у необхідності врахування всіх компонентів психологічної готовності жінки до материнства, а також віку майбутньої матері.

Психологічна готовність до материнства включає в себе такі блоки: особистісна готовність, адекватна модель батьківства, мотиваційна готовність, сформованість материнської компетентності та сформованість материнської сфери. Кожен із блоків має свій внутрішній зміст. Так, особистісна готовність, що обумовлена особистісною зрілістю майбутньої матері, включає в себе адекватну статево-рольову ідентифікацію, здатність брати на себе відповідальність, внутрішню каузальну атрибуцію і внутрішній локус контролю, а також комплекс особистісних якостей зрілої особистості, таких як емпатія, здатність до спільної діяльності, творчі здібності, розуміння своїх потреб і вміння їх задовольняти та інші. Адекватна модель батьківства включає в себе сценарії поведінки, що сформувалися в майбутнього батька та матері у їх сім'ях та в соціальному оточенні [1, с. 50-52].

Мотиваційна готовність передбачає можливість дати життя унікальній людській істоті. Сформованість материнської компетентності передбачає розуміння необхідності задоволення не лише фізичних, але і психічних потреб.

Народження дитини в більшості випадків вже не безумовно-рефлекторний акт, а запланована подія в житті сім'ї. Але біологічна основа розмноження залишається такою же, як мільйони років тому,

коли з'явилися перші ссавці тварини. І, по суті, мало змінилася статевая, тобто спрямована збереженість роду, поведінка: вибір і «завоювання» найбільш в репродуктивному плані перспективного партнера, турбота про майбутню матір і дітей, навчання потомства необхідним в житті навичкам [4, с. 183].

Психологічна готовність чоловіка до батьківства формується на основі досвіду, який демонструє батько. У юнацькому віці здійснюється вироблення цінностей, ціннісних орієнтацій, життєвих планів, утверджується самостійність, що налаштовує особистість на пошук життєвого сенсу, спрямованого на майбутнє.

У зрілому віці відбувається стабілізація всього життєвого укладу індивіда і його особистісних особливостей.

Перехід чоловіка від холостяцького способу життя до сімейного, період його підготовки до народження дітей, психологи вважають кризовими етапами.

На шляху до усвідомленого батьківства чоловік повинен відповісти на питання: наскільки він готовий до батьківства, що може він дати своїй дитині, чи готовий на пожертви. Уміння відповісти на ці питання характеризує ступінь готовності жінок і чоловіків стати батьками.

Для того, щоб визначити, яким батьком бути «мені самому», чоловік звертається до дитячого досвіду, отриманого у власній батьківській родині. Модель батьківства, яку демонстрував батько забезпечує особистість готовим зразком, об'єктом ідентифікації [2, с. 39].

Безпосередньо батьківство актуалізує дитячі психологічні проблеми, особистісні конфлікти. Тому, велика ймовірність того, що молодий батько стане проектувати і переносити власні дитячі переживання і образи в свою «майбутню» сім'ю. Якщо образ батька сприймається сином як позитивний, дитина прагне стати «таким як тато». У протилежному випадку, коли виховний процес з боку батька супроводжувався байдужістю, фізичними покараннями, образ стає міркою для порівняння; вихідною точкою для руху до протилежного образу-ідеалу [5, с. 49].

Таким чином, можна зробити висновок, що уявлення про батьківство у чоловіка складається, по-перше, з його досвіду, отриманого до власного батьківства, по-друге, з очікувань, пов'язаних безпосередньо з батьківством.

Список використаних джерел:

1. Анчева І. А. Сучасний погляд на психологічну готовність жінки до материнства. *Здоровье женщины*. 2017. № 6 (122). С. 50–52.
2. Вязнікова О. В. Формування навичок усвідомленого батьківства у старшокласників. *Психологічна газета*. 2006. № 16. С. 13–16.
3. Дзюбо Л. Усвідомлене та відповідальне батьківство як передумова повноцінного сімейного виховання. *Психолог*. 2005. № 28. С. 18–20.
4. Карасевич А. П. Педагогічні теорії формування готовності студентської молоді до створення сім'ї у сучасних умовах. *Рідна школа*. 2008. № 12. С. 22–25.
5. Овчарова Р. Родительство как психологический феномен: учеб. пособие. М.: Московский психолого-социальный институт, 2006. 496 с.